

Hovedindgangen.

Planlægning og finansiering

Sydjysk Udstilling var den første store landsudstilling efter 2. Verdenskrig. Idemanden bag udstillingen var den vejensiske arkitekt Frederik Dahl Nielsen. Tanken blev luftet første gang offentligt på et møde i Vejen den 30. august 1949. Mødet blev holdt på initiativ af Vejen Håndværkerforening, og på mødet blev der nedsat et udvalg bestående af en kreds af byens handlende og håndværkere. De skulle arbejde videre med ideen.

Reklamebureauet Lockley i Århus blev hurtigt ansat til at udarbejde et resposum om dets syn på afholdelse af en udstilling i Vejen. Resposummet var positivt, men afholdelse af en udstilling krævede, at alle byens borgere tilsluttede sig ideen og tegnede sig for den nødvendige garantikapital.

Tre mulige scenarier tegnede sig - den lille lokale udstilling, en sydjysk udstilling eller en stor landsudstilling. Udvalget gik ind for den store landsudstilling, og på et møde afholdt den 3. oktober 1949 fik det borgernes opbakning til afholdelsen af en landsudstilling. Der var mødt 38 borgere, som straks tegnede sig for ikke mindre end 15.000 kr. i garantikapital. Denne garantikapital blev øget ved offentlig tegning blandt byens borgere. Garantikapitalen blev på i alt 53.262 kr., fordelt på 233 bidragsydere, såvel borgere som firmaer. Organisatorisk blev udstillingen

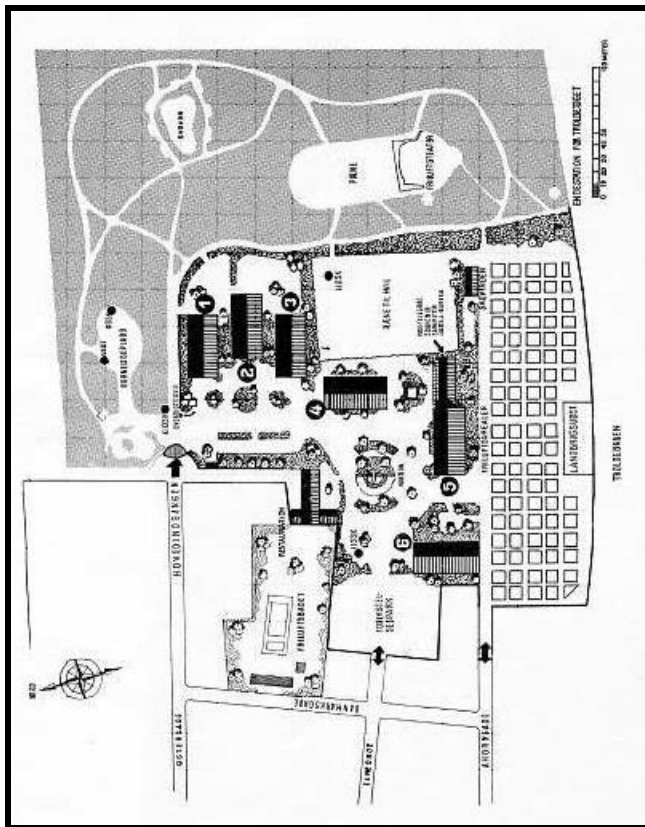
en selvejende institution.

Det stiftende møde blev holdt fredag den 24. februar 1950 på Hansens Hotel. Udstillingen havde ifølge isenkræmmer Frederik Kasten, formand for administrationskomiteen, hele tre formål. Man ønskede at skaffe ungdommen den idrætshal, som den så længe havde sukket efter - at udvide vores særprægede "Hansen Jacobsens Museum" samt endelig at give hele Danmarks befolkning nogle interessante udstillingsdage. Til disse tre kan man desuden lægge et meget stærkt ønske om at markedsføre byen og egnen.

Udstilling var lige fra starten et fællesprojekt for hele byen. Ifølge sognerådsformand Kristian Hansen var hele Vejen By med i udstillingen. På det mere praktiske plan stod borgere selv for planlægningen, men de fik hjælp af reklamebureauet Lockley i Århus. Lockley havde den nødvendige udstillingserfaring.

Planlægningen blev ledet af en administrations-komite på 35 medlemmer. Komiteen bestod af repræsentanter for byens erhvervsdrivende og organisationer. Den var øverste myndighed, mens et forretningsudvalg på fem personer tog sig af den daglige ledelse. Forretningsudvalget kom til at bestå af forretningsfører J. D. Lawaetz (Søren Willadsens Møbelfabrik I/S), direktør Harry Brønd (A/S Simon Brønd & Co), landsretssagfører Harry Busk, automobilforhandler Conrad P. Møller og inspektør Bjørn Rølling. De blev suppleret af direktør H. Borges Andersen fra Lockley Reklamebureau. Formand for Sydjysk Udstilling blev isenkræmmer Frederik Kasten.

Udstillingen krævede en omfattende planlægning. Alle nødvendige planlægningsopgaver blev defineret, og hver enkelt opgave fik sit udvalg. Der blev nedsat i alt 11 hovedudvalg med tilsammen 32 underudvalg. 110 vejensere deltog aktivt i planlægningen af udstillingen på frivillig basis. Mange sad i mere end et udvalg.

Oversigtsplan.

Udstillingsarealet

Et ubebygget areal sydvest for Vejen Anlæg blev af Vejen Kommune stillet til rådighed som udstillingsområde. Området var købt af kommunen til brug for et kommende kommunalt idrætsanlæg. Som nabo mod nord og øst fik udstillingsområdet Vejen Anlæg. Anlæggets legeplads og friluftscene blev en del af udstillingen. Mod vest lå det nybyggede friluftsbad, som blev indviet kort tid efter udstillingens lukning.

Tanken var, at udstillingen skulle bestå af en stor central hal omgivet af en række mindre haller. Af alt dette kunne der opføres otte udstillingshaller og en restaurationsbygning.

Planen var, at teaterbygningen skulle genanvendes til opførelsen af den permanente hal, men i marts 1951 indså man, at arbejdet med at nedbryde, flytte og genopstille bygningen ville blive for dyrt. Købet af teaterbygningen blev stoppet. I stedet ville man efter udstillingens

afslutning opføre en idrætshal.

De ni barakker fra flygtningelejrene genopstod som seks udstillingshaller og en restaurant på Sydjysk Udstilling. Der blev også opført en administrationsbygning, som efterfølgende skulle være en tilbygning til den kommende idrætshal. Dertil kom mælke- og isbarer, en skovkro og en børneparkering. Efter udstillingens lukning blev hallerne nedtaget og solgt.

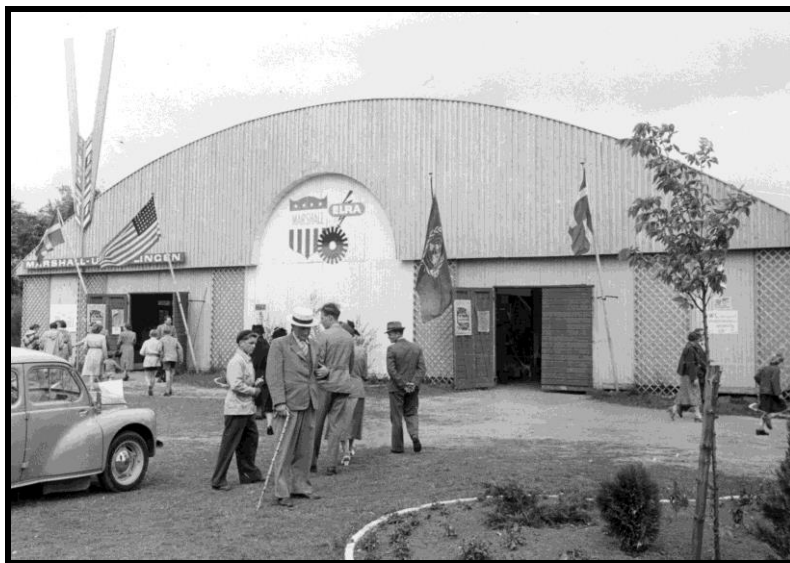
Den centrale hal skulle opføres, så den efter udstillingen kunne bruges som idrætshal. Men det kom til at gå helt anderledes. Efterkrigstidens mangel på materialer blokerede for tanken. I august 1950 gav Boligministeriet afslag på Sydjysk Udstillings ansøgning om indkøb af nye byggematerialer til halbyggeri.

Alternativ tænkning var nødvendig. Brugte bygninger kom i fokus. Man indhentede tilbud på køb af barakker fra blandt andet Oksbøl Lejren. Efter forhandlinger med Boligministeriet fik man endelig sidst i oktober måned 1950 tilladelse til at købe ni barakker fra flygtningelejrene i Oksbøl, Grove, Ry og Høllund, en brugt teaterbygning fra Ålborg samt begrænset indkøb af supplerende byggematerialer. Af alt dette kunne der opføres otte udstillingshaller og en restaurationsbygning.

Planen var, at teaterbygningen skulle genanvendes til

opførelsen af den permanente hal, men i marts 1951 indså man, at arbejdet med at nedbryde, flytte og genopstille bygningen ville blive for dyrt. Købet af teaterbygningen blev stoppet. I stedet ville man efter udstillingens afslutning opføre en idrætshal.

De ni barakker fra flygtningelejrene genopstod som seks udstillingshaller og en restaurant på Sydjysk Udstilling. Der blev også opført en administrationsbygning, som efterfølgende skulle være en tilbygning til den kommende idrætshal. Dertil kom mælke- og isbarer, en skovkro og en børneparkering. Efter udstillingens lukning blev hallerne nedtaget og solgt.

Hal 1 – Marshall-hjælpen.

Bemærk der Amerikanske flag og FN-flaget.

Udstillingen

Frederik Kasten præsenterer udstillingen på følgende måde i kataloget "Sydjysk Udstilling slår nu sine døre op for at modtage hele Danmark og for at vise, hvad dansk industri og håndværk har nået siden befrielsen den 5. maj 1945. Et imponerende panorama rulles op for den besøgende, og byen Vejen er selvfølgelig stolt over, at dens indbyggere har haft initiativ, mod og optimisme til en sådan ikke almindelig udfoldelse, som skal være med til at sprede lys over den grå hverdag."

Panoramaet var imponerende. Seks udstillingshaller og en stor udendørsudstilling husede knap tre hundrede stande. Alle byer i Sydjylland havde fået tilbud om at have en bystand på udstillingen. Syv byer deriblandt Vejen havde takket ja til tilbuddet. Firmaer fra hele landet havde meldt deres ankomst. Firmaerne fra Kolding havde deres egen hal, hal 6. Det samme havde

firmaerne fra Vejen, Askov og Brørup, som tilsammen kunne fylde hal 5. Firmaerne måtte ikke sælge deres varer på udstillingen, kun tage imod bestilling til senere levering. Børnene i Vejen tjente i udstillingsperioden en ekstraskilling ved at gå bydreng for de udstillende firmaer.

Næsten hver hal havde sin særudstilling:

- Hal 1: Marshall-udstillingen, arrangeret af Marshall-administrationen i Danmark.
- Hal 2: Jagtudstillingen, arrangeret af museumsdirektør Henning Scheel, Jagt- og Skovbrugsmuseet i Hørsholm og overjagtkonsulent greve Ahlefeldt-Laurvig-Bille. Kong Frederik IX havde til brug for jagtudstillingen udlånt sin samling af jagttrofæer. Der var knyttet en friluftsudstilling til jagtudstillingen med levende vildt, foderpladser og jagthundeudstilling.
- Hal 3: Cyklen gennem tiderne, arrangeret af Cykel- og Ringfabrikken Jyden, Ålestrup.
- Hal 4: Husholdningsudstilling, arrangeret af Malt Herreds Husholdningsforening.
- Hal 5: Udstillinger fra Malt Herreds venskabsbyer Mora i Sverige og Gausdal i Norge samt en udstilling af kunstmaleren Anders Zorns værker og en udstilling om Bjørnstjerne Bjørnson, udlånt fra mindestuerne i Aulestad.

På friluftsudstillingen vistest en specialudstilling om landbrug, og i administrationsbygningen vistest sydjyske kunstsatte, udlånt fra elleve museer, to kunstforeninger og fem private samlere. Arrangørerne havde forsøgt at gøre rammerne omkring udstillingen så festlige som muligt. Et veteranog, Trolldetoget, bragte de besøgende fra Vejen Station til udstillingen. Ønskede man at se udstillingen ovenfra, var det også muligt. Rundflyvningen foregik fra en interimistisk flyveplads på gården Baungårds marker. Med i billetprisen var biltransport fra udstillingen til flyvepladsen.

Faste indslag var udstillingsgarden og postrytteren. Garden bestod af drenge iklædt rød-hvide

Postrytteren.

uniformer og udstyret med fløjter, trommer og trægeværer. De trak op to gange dagligt, sidste gang med parade ved flagstrygning kl. 20. Postrytteren, som var iklædt en gammel postuniform, udlånt fra Post- og Telegrafmuseet, bragte flere gange dagligt post til og fra udstillingen.

Der var tænkt særligt på børnene med en legeplads, børneparkering og dukketeater, opført af børn for børn.

Hver dag var der optræden på friluftsscenen og om eftermiddagen gav Gylling Hansens Ensemble koncert. Om aftenen var der kabaret og bal i restauranten.

Udstillingen åbnede den 1. juni og varede i 17 dage. Den nåede at blive besøgt af 125.000 gæster. De kom fra hele landet. Der blev overalt i landet arrangeret busture til Sydjysk Udstilling, og DSB indsatte særtog. Overskuddet blev på lidt over 150.000 kr.

Udstillingens synlige resultater

Vejen-Hallen

Udstillingen havde tre synlige og langvarige resultater i Vejen. Allerede i november 1951 indkaldte Sydjysk Udstilling til garantmøde. Her blev garantterne løst fra deres forpligtigelser.

På garantmødet vedtog man at arbejde videre med planerne om at bygge en idrætshal. Det ville kræve en ny garantikapital på mindst 40.000 kr.

April 1952 var der tegnet en garantikapital på 46.000 kr., og et driftsbudget for hallen kunne forelægges. Man besluttede at arbejde videre med planerne.

Efteråret 1953 stod idrætshallen færdig. Hallen var en selvejende institution ved navn Vejen-Hallen. Den officielle indvielse fandt sted 22. november 1953.

Byggeprojektet blev dyrere end først antaget. Flere gange undervejs ændrede og forbedrede man på byggeriet. De samlede byggeudgifter blev på 453.598 kr. Det oprindelige skøn lød på 265.000 kr.

Midlerne til byggeriet blev skaffet af mange kanaler. Sydjydsk Udstilling gav 141.149 kr. til halbyggeriet, 235.000 kr. blev skaffet ved låntagning og resten af pengene 77.449 kr. kom som bidrag fra borgere og firmaer i Vejen.

Initiativrådet

Allerede inden Sydjydsk Udstilling slog porten op for publikum, var man i byen begyndt at overveje, hvordan man bedst kunne bevare samarbejdsånden fra udstillingen. Den havde givet byen en indsprøjtning af initiativ og vist vejen fremad.

På et møde 29. juni 1951 for særligt indbudte borgere besluttede man at oprette Vejen Initiativråd. Rådet kom til at bestå af 30 udpegede medlemmer. Handelsstandsforeningen, Turistforeningen, Kunst- og Museumsforeningen, sportsforeningerne, Borgerforeningen, Håndværkerforeningen, ungdomsforeningerne, andelsbevægelsen, industrien og landbruget fik hver ret til at udpege et medlem. Vejen Sogneråd udpegede to medlemmer og Arbejdernes Fællesorganisation tre medlemmer. De sidste femten medlemmer blev udpeget af Rådet.

Der blev ikke betalt kontingent til rådet, indtægterne skulle skaffes gennem indtægtsgivende arrangementer.

November 1951 blev medlemmer af Initiativrådet enige om, at det indtægtsgivende arrangement skulle være en tredages årlig byfest – Troldefesten.

Troldefesten kørte i mange år efter et fast mønster. Fra 1954 var de vigtigste elementer cirkus G. O. Gine og optoget gennem byens hovedgade. Festerne havde som regel et tema.

I 1968 gjorde man status. Initiativrådet havde siden oprettelsen haft en indtægt på 169.685 kr., som var blevet fordelt til både institutioner og foreninger i Vejen Kommune. Vejen-Hallen, Svømmebadet og Vejen Garden havde modtaget de største tilskud.

Vejen Garden

Sydjydsk Udstillings drengegarde blev opløst straks efter udstillingen, men i marts 1952 fik manufakturhandler Laurids Andersen af Vejen Initiativråd til opgave at oprette en drengegarde. Grundstammen skulle bestå af tolv musikalske drenge. Drengene blev fundet, men det kneb med at finde en egnet leder. Først da redaktør Arthur Vistisen i 1954 flyttede til Vejen, fandt man den velegnede leder.

Første april 1954 blev Vejen Garden oprettet med Laurids Andersen og Arthur Vistisen som henholdsvis formand og leder. I mange år var de to mænd indbegrebet af Vejen Garden.

I starten genanvendte Vejen Garden udstillingsgardens rød-hvide uniformer, dog uden trægeværer. Først i 1956 fik garden de nuværende uniformer, tegnet af direktør Borges Andersen.

Vejen Garden er synonym med Vejen og den nyder stor lokal opbakning. Ved alle større arrangementer eller vigtige begivenheder i lokalsamfundet leverer garden det festlige musikalske indslag. Utallige er de danske og udenlandske byer, som garden gennem sit næsten tresårige

virke har besøgt.

Tekst: Linda Klitmøller

© Museet på Sønderskov, 2012

Udstillingsområdet set fra luften.

I øverste venstre hjørne kan man se Vejen Stadion og jernbanesporene. Øverste højre side kan man se svømmebadet. I højre side kan man følge Østergade, der midt i billedet i højre side ender, hvor hovedindgangen til udstillingspladsen var. Bemærk at Fuglesangsalle ikke var anlagt endnu.